

{comments on}

אלעד הראל, רכז מעגל הקבוצות היוצא, מספר על מעגל הקבוצות היום (פדרציה של קבוצות שיתופיות וסוציאליסטיות), חולק מסקנות מריכוז המעגל (קבלת החלטות הדמוקרטית נותנת הרבה כוח לפעולה) ומסמן אתגרים לעתיד (לשדרג את שיתוף הפעולה עם המטה השיתופי)

אלעד הראל (28) מסיים בימים אלה שלוש שנים וחצי בתפקיד רכז מעגל הקבוצות. מעגל הקבוצות – שבין שותפיו קיבוצים עירוניים ותיקים, כמו תמוז בבית שמש ומגוון בשדרות, וגם קבוצות שיתופיות צעירות, כמו קבוצת מפרש בתל אביב (קבוצתו של אלעד הראל), עבר הרבה תהליכים של צמיחה והתפתחות בתקופתו של אלעד בתפקיד, ביניהם הצטרפות המעגל למטה השיתופי ומיסוד הקשרים שהיו גם לפני כן עם הקיבוצים השיתופיים. שוחחנו שיחה לסיכום התקופה.

אני מניח שיש כאלה שמכירים כבר את מעגל הקבוצות וכאלה שפחות. תוכל לספר קצת על מעגל הקבוצות כפי שהוא היום?

אלעד: "מעגל הקבוצות הוא פדרציה של קבוצות שיתופיות וסוציאליסטיות. המילה פדרציה אינה מקרית. היא אלטרנטיבה שבחרנו למילים כמו תנועה או ארגון. מבחינתנו פדרציה היא התארגנות בה הכוח והזהות מגיעים מלמטה למעלה. הקבוצות שמרכיבות את המעגל הן קודם כל קבוצות בפני עצמן מבחינה זהותית, מבחינה משימתית ומבחינה כלכלית. רק מעמדה זו הן מצטרפות ויוצרות את מעגל הקבוצות. הפדרציה הזאת אמורה לשמש אותן להגשמת המטרות שלהן באופן יותר מוצלח. ברור שזה אומר שכל קבוצה מתפשרת, משנה חלק מהעמדות ומתקרבת לקבוצות האחרות כחלק מהשיחה וההפריה ההדדית של הפדרציה. אבל מתוך התפישה הדמוקרטית הבסיסית שלנו, ברור שהזהות, התכנים והמשימות של המעגל נובעים מלמטה למעלה. אנחנו גובים דמי חבר מהקבוצות והקבוצות בוחרות את הרכז פעם בשנתיים לפחות. את המעגל מוביל צוות היגוי שהוא בעצם אספת נציגים של הפדרציה שלנו. 7 קבוצות חברות במעגל ועוד שתיים עומדות להצטרף בקרוב. בסך הכול יש במעגל 120 חברים.

"תפישת העולם הבסיסית שעולה מהקבוצות היא שאנחנו חלק מהחברה. אנחנו פועלים חברתית, תרבותית ופוליטית כחלק מהחברה הכללית. אתן כמה דוגמאות: חברים רבים ממעגל הקבוצות מעורבים פוליטית. למשל, היו לאחרונה בחירות למוסדות במפלגת העבודה. הקבוצות והחברים הפעילים במפלגת העבודה הציגו מועמדות לתפקידים במוסדות הרלוונטיים למקום מגוריהם, לא בתור נציגי מעגל הקבוצות או הקבוצה שלהם, אלא כאזרחים מעורבים בעיר שלהם וכחברי מפלגה סוציאל-דמוקרטית. רבים רצו

ברשימות משותפות עם שותפים רעיוניים ופוליטיים שאינם ממעגל הקבוצות. "יש קבוצות שמארגנות חלק מהפעילות החברתית שלהם באמצעות עמותות שהן הקימו, כך למשל בתמוז, במגוון ובקהילת קמה. יש קבוצות שאין להן עמותות משלהן, אך חברים רבים עוסקים בפעילות בעלת אופי חברתי ופוליטי ופועלים בהתארגנויות קיימות בשטח שמעניינות אותם".

שיתופי, סוציאליסטי ופלורליסטי

יש הגדרה משתופת של האידאולוגיה שמאחדת את הקבוצות?

"ההגדרה שהגענו אליה במעגל הקבוצות, אחרי הרבה שיחות, היא שאנחנו 'קבוצות שיתופיות וסוציאליסטיות'. אנחנו מגדירים שיתוף באופן די רחב. ניתן לומר שמדובר בקבוצות שבהן החיים השיתופיים, החיים הקהילתיים והערבות ההדדית, הכלכלית, החברתית והתרבותית הם מטרות בפני עצמן. אבל כל קבוצה מקיימת את השותפות באופן שונה. יש קבוצות עם שותפות מלאה בהכנסות בדומה לקיבוצים, כמו למשל בקיבוץ תמוז (בבית שמש) ובקבוצת מפרש (בתל אביב), בה אני חבר. בקבוצות אחרות יש, למשל, שותפות שיזורית. בקהילת קמה בבאר שבע יש קבוצה של חברים שמחזיקה רכב משותף וקבוצה אחרת שהקימה פעוטון קואופרטיבי משותף עם אנשים לא מהקהילה, והמעגלים האלה חותכים כך שמישהו יכול להיות ביותר ממערכת שיתוף אחת בתוך הקהילה. כך שבתוך המרחב התרבותי שמכיל את כל החברים יש מעגלי שותפות שונים.

"לפי הגישה במעגל הקבוצות, מצד אחד ברור שאנחנו 'כמה שיותר שיתוף זה יותר טוב' ומצד שני ברור לנו שאנשים נמצאים במקומות שונים ויש להם יכולת ורצון שונים להגשים זאת בכל זמן נתון ואנחנו סובלניים ביחס לזה".

לא היה יותר קל לקיים מעגל של קבוצות דומות אחת לשנייה?

אלעד: "הקבוצות במעגל שונות אחת מהשנייה, אבל המשותף הוא האוריינטציה. אנחנו לא קבוצות משימתיות בהגדרה. יש לנו משימות, אבל אנחנו קודם כל קבוצות שיתופיות. קבוצה שנמצאת בשלב בחיים שבו אין לה פנות למשימות - מקומה במעגל לא מתערער.

"ההבדלים בין הקבוצות מייצרים תודעה שקבוצות הן דבר שמשתנה לאורך השנים. אפשר להתחיל את החיים של הקבוצה בשותפות מלאה, להפוך להיות שיזוריים, אולי להשתנות עוד פעם מאוחר יותר, ללבוש ולפשוט צורות של מעשה משימתי וחברתי. מתקיימת במעגל שיחה ערה בין אופציות שונות של פעולה ושל שותפות וזאת שיחה שהנחת המוצא שלה היא שיש הרבה אופציות לשותפות מעמדה סוציאליסטית. לאורך השנים אנחנו רואים שגם הקבוצות הוותיקות וגם הצעירות משתנות".

אמרת שהקבוצות סוציאליסטיות. במה מתבטאת העמדה הסוציאליסטית של הקבוצות?

אלעד: "הנושא המשלים לשיתוף של הקבוצות הוא אופן ההשתלבות שלהן בחברה הרחבה. זה נושא מתוח שנמצא במשך שנים ארוכות גם על סדר היום של התנועה הקיבוצית. חברים במעגל מעורבים בפעילות חברתית ופוליטית, שמביאה אותם למעורבות בחברה שסובבת אותנו. יש חברים שפעילים במפלגות, לוקחים חלק בהתארגנויות עובדים או מקדמים מאבקים שכונתיים. בהרבה מקרים העניין הוא להיאבק יחד עם אנשים מהשכונה לא מאיזה סוג של אלטרואיזם אליטיסטי, אלא על דברים שכל תושבי השכונה צריכים. למשל, להיאבק על פעוטון ציבורי בשכונה מתוך צורך שהוא גם של חברי הקבוצה וגם של שאר התושבים בשכונה.

"זיהינו שבגלל שלחברים בקבוצות יש גב חברתי, כלכלי וערכי מהקבוצות ומהמעגל, כשהם נכנסים

למאבקים ולפעילויות פוליטיות הם הופכים להיות מובילים בתחומם. אנחנו יכולים לראות למשל את יו"ר מחוז ירושלים במפלגת העבודה, אסתי קירמאיר מקבוצת חורש; במאבק העובדות הסוציאליות פעילות מיכל גומל בלנק (קבוצת חורש) וענבל שלוסברג (קהילת קמה), שהן ממקימות וממובילות תנועת 'עתידנו', שנאבקה לשיפור תנאי ההעסקה של העובדות הסוציאליות כחלק מהאיגוד המקצועי. דרון טימור (קבוצת מפרש) הוא רכז השטח הארצי של ארגון כוח לעובדים, ויש עוד רבים.

"בקיצור, הייתי אומר שאנחנו דוגלים בפעילות לשינוי החברה כחלק מהחברה מצד אחד ובחיים שיתופיים פולרליסטיים ובעלי משמעות בפני עצמם מצד שני. אני חושב שאלה שני צדדים שמתאימים אחד לשני.

"החברים במעגל מפוזרים בהרבה פעילויות חברתיות ופוליטיות, אבל כמעגל קיבלנו החלטה להתרכז בפעילויות בשתי מסגרות: אחת במסגרת 'כוח לעובדים' – ארגון עובדים דמוקרטי, שבו אנחנו לוקחים חלק בפעילות ארגון העובדים, ובמקרים מסוימים גם מתארגנים במקומות העבודה שלנו.

"התחום השני הוא פעילות 'חוג יסו"ד – ישראל סוציאל-דמוקרטית': חוג רעיוני-פוליטי הפועל לקידום הסוציאל-דמוקרטיה בפוליטיקה הישראלית".

מעגל הקבוצות מעודד גם יצירה של קבוצות שיתופיות חדשות?

אלעד: "בהחלט. אנחנו פועלים להצמיח קבוצות שיתופיות חדשות ברוח מעגל הקבוצות באמצעות תכנית 'החממה הקהילתית' שהיא יצירה משותפת של מעגל הקבוצות ועמותת 'תור המדבר' של קהילת קמה. בתוכה אנחנו פועלים עם גרעיני נח"ל במסגרת פרויקט 'נתיבי הגשמה' וגם מלווים קבוצות בוגרות יותר שהתקבצו סביב כל מיני דברים: כפרי סטודנטים, קבוצות לימוד ועוד. לצורך זה אנחנו מייצרים גם שיתופי פעולה עם הארגונים הרלוונטיים".

אידאולוגיה שיתופית בדיעבד

אלעד הראל הוא חיפאי במקור, בוגר תנועת הצופים, שהגיע לחיי השיתוף בנתיב מעט עקלקל. היום הוא חבר בקבוצת מפרש, קבוצה שיתופית בת 14 חברים שמקום מושבה בשכונת קרית שלום שבדרום תל אביב.

אלעד: "בצופים קיבלתי הרבה כלים לעשייה ולמנהיגות, אבל פחות לחשיבה עצמאית ולפיתוח תפישת עולם. עשיתי שנת שירות בירוחם במסגרת גרעין 'תמורה' של הצופים. זה מסלול ייחודי בצופים בכך שהוא נותן אוטונומיה לש"שנים בעשייה, ובאופן מסורתי השיתופיות היא חלק מהערכים של המסלול. בשנת השירות עשינו קופה משותפת מההכנסות שלנו כי היה ברור שזה מה שעושים בגרעין תמורה, אבל אף אחד לא בדיוק הסביר לנו למה. רק בדיעבד התחלנו להסביר לעצמנו למה זה טוב וראוי. רוב הרעיונות הראשוניים שלי התפתחו סביב השאלות והחוויות שעלו בשנה הזאת. היתה לנו אוטונומיה גדולה בתחום המשימה וגם זה תרם לפיתוח תפישת העולם שלי. לעומת שנות שירות אחרות של הצופים, לא ניגשנו מיד להקים שבט צופים. הגענו לירוחם, הסתכלנו ימינה ושמאלה ושאלנו את עצמנו מה צריך לעשות פה ואיך ניתן להיות חלק ולתרום לעיר. בסופו של דבר חלקנו הלכו לעבוד ברווחה ובמתנ"ס. כך למדנו – בתנאים מוגנים יחסית – איך להיות פעילים חברתיים וגם חלק מהיישוב.

"היתה קומונה נוספת של גרעין תמורה בבית שמש, שמסורתית היתה בקשר עם קיבוץ תמוז. עבור הקבוצה שהיתה שם, החיים השיתופיים הפכו, בעזרת הליווי של חברי תמוז, למשהו הרבה יותר מובנה, עם שפה, צורה ואידאולוגיה. חברי אותה קומונה יזמו לצאת כגרעין לנח"ל ומראש אמרו שכוונתם לבחון חיים שיתופיים בוגרים. אני בחרתי להצטרף אליהם. חיפשנו מדריך מחוץ לתנועת הצופים, שבזמנו לא עסקה בליווי גרעינים עם אוריינטציה שיתופית, ולבסוף הגענו לאריה רוז, שהיום הוא חבר הקיבוץ העירוני משעול.

"לקראת סוף השירות הצבאי התאחדנו עם גרעין של בינ"ה ואחרי השחרור התיישבנו בדרום תל אביב. זאת קבוצת מפרש של היום".

הבהירות המבנית נתנה כוח לעשייה

אלעד צוחק כשאני שואל מה היו המטרות שלו כשנכנס לתפקיד. "זה היה מזמן, לא בטוח שאני זוכר הכול. הדבר הראשון שרציתי היה לחדד את המכנה המשותף של המעגל. כשנכנסתי לתפקיד היתה תחושה שיש הרבה מהמשותף לקבוצות במעגל, אבל זה לא היה לחלוטין ברור ומנוסח. אחד מהדברים שעשיתי היה להוביל תהליך יחד עם הקבוצות כדי לברר את הדבר הזה. מהתהליך הזה יצאו ההגדרות שהצגתי קודם של 'פדרציית קבוצות שיתופיות וסוציאליסטיות'.

"הדבר השני שרציתי לעשות היה ליצור מבנה ארגוני ברור וכלים לקבלת החלטות דמוקרטית. רק אחרי שנה שהייתי בתפקיד הכנסנו את גביית דמי החבר, למשל, שיצרה לראשונה מציאות בה ברור מאוד מי חבר ומי לא: קבוצות שמשלמות דמי חבר הן חברות במעגל. כדי להבהיר את תהליך קבלת ההחלטות יצרנו את צוות ההיגוי, שהוא בעצם אספת הנציגים מקבלת ההחלטות של המעגל, ומיסדנו תהליך של בחירות פעם בשנתיים לריכוז המעגל.

"אלו היו התהליכים המרכזיים שאני מרגיש

